

Lutki

ZA KUBŁARKI

1 2009

Metodiske doporučenja

Hra ze začučemi

- Zaměr hry:** Džěci zeznaja mnohostronski repertoire zwuraznjenja začučow. Wone kubłaja so k sensibelności a spóznaću naladow a emocijow druhich wosobow. Při tym nawuknu tež swójske začuča lěpje rozeznawać, je rozumić, kontrolować a zwuraznjeć a njedorozumjenja we wobchadže z druhimi wobeńć.
- Doporučenje:** Hra hodži so za zaběru z mjeńšej skupinku (4 do 5) džěci w starobje wot 5 lět.
- Přihot:** Wutřihajće sydom ilustracijow z mjezwočemi z Lutkow za džěci na stronamaj 12 a 13 a zlěpće je na papjerc. Je tež móžno, kartki ze swójskimi motiwami wudospoľnić. (Předłohi namakaće tež w interneece: www.schulbilder.org/de-malvorlagen-ausmalbilder-foto-gesichtsausdruecke-i8896.html).
- Přewjedženje:** Najprjedy połoža so kartki wotkryte na blido. Džěci sej kartki wobhladaja, pomjenuja zwobraznjene začuča a napodobnja zwobraznjenu mimiku. Mimiku kontroluje kóždy sam w špihelu. Potom so kartki zakryja a změšaja. Kóžde džěčo wozmje sej kartku a ju zakrytu před sobu wotpotoži. Přenje džěčo sej swoju kartku tak wobhlada, zo sobuhrajerjo ilustraciju njewidža. Po tym ju zaso zakryje. Nětko napodobni z pomocu mimiki a gestiki zwobraznjene začučé. Sobuhrajerjo maja wuhódać, kotre začučé je měnjene. Kubłarka kontroluje prawosć a rěči z džěćimi wo tym, kak móža woni reagować, hdyž pola někoho tajke začučé spóznaja. Při tym móža džěci tež wo swojich nazhonjenjach z džěćimi runje tak kaž z dorosćenymi rěčeć (hlej tež str. 7). Potom smě přichodne džěčo swoju kartku předstajić.
- Warianta:** Džěci džěłaja w porikach. Jedne džěčo wuzwoli sej emocisku kartku a napodobnja bjez słowow zwobraznjene začučé. Druhe džěčo spyta je kaž špihel napodobnić. Poradži so jemu, začučé tež pomjenować?
- Dalša warianta:** Džěci wobhladaja sej ilustraciju w Lutkach za džěci na str. 9. Tam su negativne situacije ze wšědneho pěstowarskeho dnja

zobraznjene. Z pomocu emociskich kartkow zwuraznjeja džěci, kak situaciju začuwaja. Při tym zwěšća, zo njezačuwa kóžde džěčo w samsnej situaciji samsne emocije (jedyn je zrudny, druhu nastróžany, třěci rozmjerzany atd.).

Tak so prawje zadžeržu!

Doporučenje: Material hodži so za džěci wot 4 lět.

Přihot: Powjetšće z Lutkow za džěci na str. 10 a 11 ilustracije k prawidłam praweho zadžerženja. Dajće je džěčom wumolować a zlěpće je na papjerc.

Přewjedženje: Kartki položa so zakryte na blido. Kubłarka wotkryje kartku po kartce a rozkładže džěčom přislušne zadžerženske prawidło. Zhromadnje z džěćimi so přičiny a zakłady za prawidła nadžěłaja. Po tym so kartki za wšěch widžomne w stwě wupowěsnu. Wšědnje w samsnym času (na př. do wobjeda) so wuhódnoća, hač su so prawidła při zaběrje a hrajkanju dodžerželi. Kartki z prawidłami, kiž maja so w přichodže hišće sylnišo wobkedźbować, so na wosebitym městnje wupowěsnu, zo bychu byli džěčom napominanje.

Morsowe znamješko

Doporučenje: Za džěci wot 5 lět.

Přihot: Trjebaće za hru kóstkku.

Přewjedženje: Džěci leža w dołhim rynku pódla so na špundowanju. Kóždy swojeho susoda abo swoju susodku za ruku džerži, tak zo nastanje dołhi rječaz. Na čole rječaza sedži wjednik hry. Wón ma kóstkku a kóstkjuje tak, zo tamne džěci wuslědk njewidža. Nětko stłóči wón zlochka ruku pódla sebje ležaceho telko króc, kaž je dyпки nakóstkował. Tutón da to zaso swojemu druhemu susodej dale, a tak pučuje ličba njewidžana a njesłyšana hač k poslednjemu. Tutón ličbu, kiž je jemu dóšla, wótrě pomjenuje. Při tutej hrě nawuknu džěci k druhemu kontakt nawjazać a na wonkowne znamjenja džíwać.

Postupowanie nopawy

Slėdowaca metodiska hra złožuje so na metodu, kotraž so na pohiby koncentruje (bewegungsorientiertes Vorgehen). Wona hodži so za džěci pěstowarskeje a zažneje šulskeje staroby (hač do něhdže 9 lět) a to samo tež za wjetše skupiny. Mózemy ju we wjele situacijach wšėdneho žiwjenja přewjesć, a nałożowanje wulkich mocow njeje trěbne. Metoda kombinuje wobrazliwe předstajenje, zaměrne instrukcije woćichnjenja a motoriske zwučowanja. Zakład tuteje metody je imaginarna nopawa, kotraž ma džěćom ze svojim zadđerženjom z přikładom być.

W třoch praktiskich krokach nadžělamy z džěćimi zakładnu metodu:

- 1.** Džěci zeznaja nopawu na džěćace wašnje z mnohimi nazorosřėdkami (fota, wobrazy, wideja atd.). Najlěpje je, maja-li džěci składnosć, žiwe zwěrjo w pěstowarni abo w coologiskej zahrodže wobkedźbować. Žiwjenske wašnje nopawy so analyzuje: Džěci widža, zo so nopawa jenož jara pomału a skedźbliwje pohibuje. Słuchaja na zwuki a zwěsća, zo je nopawa jara ćiche zwěrjo. Wobkedźbują, zo wobsedzi nopawa tołsty pancer, do kotrehož móže so wróćo sčahnyć, hdyž ju něšto prowokuje abo hdyž jej strach hrozy.
- 2.** Džěci hraja pohibowansku hru. Pohibują so po skupinskim rumje a maja so po slėdowacych instrukcijach kubłarki:
 - Chodžu pomału kaž nopawa.
 - Sym ćicho kaž nopawa.
 - Pohibuju so kaž pomała, ćicha nopawa.
 - Hdyž so někoho dótknu, sčahnu so kaž nopawa do swójeho pancera wróćo.
 - Hdyž něhdže załožu, sčahnu so do swójeho pancera wróćo.
 - Hdyž mje něchtó storči, zalězu do swójeho pancera.
 - Sym pomały(a) a ćicho kaž nopawa.Z fiktivneho pancera wulězc smě džěćo jenož po wěstym signalu kubłarki. Signal wobsteji w tym, zo zjėdže kubłarka po 30 do 60 sekundach łahodnje po chribjeće do pancera zalězeneje „nopawy“. Hra přewjedže so něhdže pjec mjeńšinow dołho a wospjetuje so w slėdowacych tydženjach wšėdnje w samsnym času.
- 3.** Něhdže po třoch tydženjach powėda kubłarka džěćom stawiznu wo nopawje (str. 6). Tuta stawizna wobsahuje typiske nazhonjenja džěći w zhromadnosći z druhimi. Po tym zo su džěci stawiznu slyšeli, hraja znowa pohibowansku hru. Při tym sej předstaja, zo su woni nopawa ze stawizny. Zamysla so do jeje hněwa. Su-li roznjemdrjene, sčahnu so do swójeho pancera wróćo. Džěći smėdža pancer hakle wopuščić, hdyž su mėnjenja, zo su so zaso zmėrowali.

Je so tute metodiske postupowanje hižo štiri tydženje dołho přewjedło, popušći zajim džěci na nim. Nětko móže so wobraz nopawy z druhim zwěrjom narunać (na př. jěž, šlink atd.). Dalša móžnosć je, projekt krok po kroku zakónčić. Tak so hra pjaty tydžeń jenož hišće trójce a šesty tydžeń jenož dwójce wob tydžeń hraje. W sedmym a wosmym tydženju zasadźimy metodu jenož hišće jónu a z tym projekt dokončimy. Džěćom so doporuči, metodu we wšelakich situacijach dale nałożować. Wosebje w situacijach, w kotrychž přewahujetej hněw a rozkora, nawuknu so wróćo sčahnýc a so změrować. Z pomocu rymow so džěci na metodu dopominaja kaž na př.:

energiske napominanje: **Njezazłob so mi!**
Do pancera dži!

cunje změrowanje: **Měrna nopawa**
je nam přikładna.

Kubłarka móže tajke instrukcije dawać, hdyž so mjez džěćimi konflikty přizjewjeja. Z tutej metodu nawuknu džěci emocije předžělać, je kontrolować a so přećelnje a měrnje zadžeržec.

žórta: Schneider und Robin 1975; Becker/Petermann 1996

Mała nopawa Sara

Mała nopawa Sara bydlí we wjesce njedaloko wulkeje rěki. Sara je jara ćicha a měrna nopawa. Rady chodźi do pěstowarnje za małe nopawy. Tola po prózd-ninach je wšitko hinak. Někotre starše nopawy-přećelki chodźa nětko do šule, a nowe, młódše nopawy wopytuja wotnětka pěstowarsku skupinu małeje Sary. Jedna z nowych nopawow rěka Milena. Milena čini stajnje haru, storka Saru a ju druhdy samo bije. To so wězo małej Sarje njelubi. Wona so mjerza. Njemdra so z Milenu zadžěra. Husto pak pěstowarka při tym jenož rozmjerzanu Saru lepi, nic pak Milenu. Tak dóstanje mała nopawa Sara swary, štož ju wězo hišće bóle mjerza. Najradšo njeby docyła wjace do pěstowarnje šła, tak njezbožowna wona je.

Přeco, hdyž je mała Sara njezbožowna, prosy swoju wowku wo radu. Tuž poda so do susodneje wjeski k wowce-nopawje. Wowka-nopawa je hižo prastara a jara mudra. Mała nopawa Sara powěda wowce wo swjich staroscach a problemach z Milenu, a wowka-nopawa jej starosciwje připoslucha. Potom moršći čoto, zo ma hišće wjace fałdow na čole, a přemysluje. Přemysluje jara dołho. Nadobo pak blyščitej so jeje wóčce a wowka-nopawa so zasměje. Wona praji: „Luba Sara, rozrisanje twojeho problema nosyš stajnje při sebi.“ Mała nopawa Sara na nju hlada a njewě, što wowka měni. Wowka-nopawa pomajka a poklepa něžnje pancer małeje Sary a rozjasni: „Wěš, hdyž so na někoho mjerzam abo hdyž so někoho boju, sčahnu so do swjeho pancera wróco. Tam tak dołho wostanu, doniž so wjace njemjerzam abo so wjace bojeć njetrjebam. Hakle potom wulězu zaso z pancera. Tak so na nikoho njepřemyslne njezaztobju, ale mi so poradzi měrnje prajić, što so mi njelubi.“

Mała Sara so pola wowki-nopawy za radu podžakuje.

A hnydom na druhí džeń radu wowki wupruwuje. Jako Milena njeskedźbliwje do njeje storči a Sara pytnje, kak w njej hněw stupa, dopomina so na wowcynu radu. Skoku zalěze do swjeho pancera. Tam wostanje, doniž njeje so jeje hněw na Milenu zhubił. Jako zaso pomału z pancera wulěze, steji pěstowarka před njej. Pěstowarka je cyle přećelna a chwali mału nopawu za to, zo na Milenu njeswari a so na nju njezłobi. Mała nopawa Sara je spokojna a horda. Na tutym dnju wupruwuje wowcyny trik hišće husćišo – a to wuspěšnje!

A popołdnu praji maćeri: „Džensa je so mi w pěstowarni zaso lubiło.“

po němskej předłoze

12 žadanjow džěsća na kubłarku

1. Njezapleńć mje!

Wěm dokładnje, zo njemóžu wšitko dóstać – pruwuju jenož, kotru móc mam.

2. Njebudź chabłata we wobchadže ze mnu!

Mi je konsekwentne jednanje wažne, dokelž so tak wěsćiši čuju.

3. Njenapominaj mje w přitomnosći druhich, jelizo móžeš to wobeńć!

Słowam, kotrež mi sćicha a mjez namaj prajiš, wěnuju wjetšu skedźbnosć.

4. Njebudź zamylena, hdyž ći praju: „Hidžu će!“

Njehidžu tebe, ale twoju móc, z kotrež móžeš mojim planam zadžěwać.

5. Nješkítaj mje stajnje před sćěhami mojeho jednanja!

Dyrbju tež njepřijomne a bolostne nazhonjenja nazběrać, zo bych z nich wuknył.

6. Njeswar stajnje!

Hewak so škitam z tym, zo so hluchi staju.

7. Nječin přespěšnje někajke slubjenja!

Hdyž slubjenja njedodžeržiš, čuju so wopušćeny.

8. Njebudź njekonsekwentna!

Hewak sym njewěsty a zhubju swoju dowěru do Tebe.

9. Njepřetorhń mje a připosluchaj skedźbnje, hdyž Ći prašenja stajam!

Hewak wobroću so na druhich, zo bych wot nich trěbne informacije dóstał.

10. Njesměj so, hdyž mam strach!

Mam druhdy woprawdže strach! Móžeš mi pomhać z tym, zo mje chutnje bjerješ.

11. Njemysli sej, zo so ponižiš, hdyž so pola mje zamołwiš!

Sprawne jednanje budži we mni začuće přichilnosće a zrozumjenja.

12. Njespytaj přede mnu tak činić, jako by była perfektna a bjez zmylka!

Hewak sym jara přesłapjeny, hdyž zwěsću, zo to njejsy.

Wuwiam so tak spěšnje, zo je za Tebe ćežko tomu sćěhować.

Ale kóždy dzeń, na kotrymž to spytaš, je drohotny.

Klankodźiwadło

Kaž sće z Lutkow na str. 22 wučitali, smy za našeho „Witka“ klankodźiwadłowu hru „Witko a paduch“ nadžětać dali, kotruž poskičamy džěčom w starobje wot 4 lět. Doporučamy tute zarjadowanje wšitkim pěstowarskim skupinam. Tež hdyž je hra w jedno-rej serbšćinje spisana, je

radžomne, džěči na nju rěčnje přihotować. Wosebje Witkowy spěw abo klučowe słowa kaž paduch, kradnyć, jabłučkowy tykanc, brěčka, pasle, popadnyć su wažny zakład za zrozumjenje hry. Metodiske doporučenje k přihotej džěči smy za Was zestajili. Maće-li na nim zajim abo prašenja k terminam, wobroćće so na nas (tel.: 03591/550418).

Naprašnik k medijam

W Lutkach na stronje 20 namakaće naprašnik k medijam. W přenim rjedže chcemy so z nim wosebje na staršich wobroćić. Ale tež Was kubłarki prosymy wo podpěru. Wupjelńće prošu naprašnik z wida swojeje skupiny, zo bychmy tež na situaciju w pěstowarnjach wotpowědnje reagować móhli a zo njebychmy so jenož po stawje němskich kubłanišćow měli. Naprašniki, kotrež starši Wam wotedadźa, po informaciji (tel.: 03591/550418) samozrozumliwje wotewzamy.

Lutki – 8. lětnik, wuchadźa 4 króc wob lěto
 cyłkowne zhotowjenje: Domowina – Zwjazk Łužiskich Serbow z. t.,
 Rěčny centrum WITAJ

hłowna zamołwita: Silwija Wjeńcyna
 Rěčny centrum WITAJ, Póstowe naměsto 3, 02625 Budyšin,
 telefon: (03591)550-400, e-mail: witaj-bautzen@sorben.com